

Op de eerste plaats de student

Ongeveer 30 tot 40 procent van de studenten die in Nederland beginnen aan een hogeschool, stopt al binnen het eerste jaar met de studie. Evelyn Meens deed promotieonderzoek naar de individuele verschillen tussen studenten als het gaat om motivatie en studiekeuzes. Ervaring opdoen door te proberen aan de studie en de omgeving van een hogeschool blijkt cruciaal.

De motivatie van aankomende studenten

Waarom de een de juiste studie kiest en de ander niet

Evelyn Meens

Fontys Hogescholen

Studiesucces is sinds een aantal decennia een belangrijk thema in het hoger onderwijs.¹ De grootste uitval vindt plaats in of direct na het eerste studiejaar.² Een gebrek aan motivatie en het maken van een verkeerde studiekeuze zijn twee hoofdredenen.^{3,4} In mijn proefschrift onderzocht ik wat de invloed is van motivatie in studiekeuze en studiesucces.⁵ De drie hoofdvariabelen – motivatie, studiekeuze en studiesucces – zijn bijeengebracht in een model dat geïnspireerd is op Tinto's *Student Integration Model*.⁵ Het concept motivatie, bestaande uit verschillende typen, is afgeleid van de *Self-determination theory*.⁶ Volgens de theorie van onder anderen Marcia⁷ geldt het studiekeuzeproces als een proces van identiteitsexploratie (het exploreren van verschillende opties) en identiteitscommitment (het committeren aan een bepaalde keuze). Studiesucces in dit proefschrift betreft objectief studiesucces in de vorm van retentie en behaalde studiepunten, maar ook subjectief studiesucces zoals sociaal-emotioneel welbevinden. Verbanden tussen motivatie en studiesucces enerzijds, en studiekeuze en studiesucces anderzijds, onderzocht ik zowel kwantitatief als kwalitatief.

Richting geven bij studiekeuzes

Om aankomende studenten te ondersteunen bij hun studiekeuze, ontwierp ik een studiekeuzetest. Deze bestaat uit 76

vragen rond interesses en vaardigheden die de zes persoonlijkheidstypen van Holland⁸ representeren: het realistische type, het intellectuele type, het artistieke type, het sociale type, het ondernemende type en het conventionele type. Na een eerste constructie van schalen en het inwinnen van advies van scholieren en experts in binnen- en buitenland, zijn er verschillende validatietoetsen gedaan. Vier opeenvolgende deelstudies stelden structurele validiteit, betrouwbaarheid en constructvaliditeit vast. Uit het onderzoek werd een zevenfactorstructuur gedestilleerd, bestaande uit de zes persoonlijkheidstypen van Holland, waarbij het intellectuele

Om aankomende studenten
te ondersteunen bij hun
studiekeuze, kwam er
een nieuwe test

Op de eerste plaats de student

type opgesplitst werd in twee subschalen (een *humanities*-type en een *science*-type). Criteriumvaliditeit (de validiteit van de voorspellende waarde) werd vastgesteld voor vier van de zes persoonlijkheidstypen, te weten het realistische, sociale, ondernemende en conventionele type.

De resultaten bevestigden dat de studiekeuzetest een veelbelovend oriëntatie-instrument is voor zowel scholieren in de laatste fase van het middelbaar (beroeps)onderwijs, als voor studenten in de beginfase van het hoger (beroeps)onderwijs. Door het invullen van de studiekeuzetest leren aankomende studenten hun dominante persoonlijkheidstype(n) kennen. Decanen en docenten in het voortgezet onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs en hoger onderwijs kunnen dit instrument voor hun leerlingen en studenten gebruiken als een startpunt in hun (studieloopbaan)begeleiding door de persoonlijkheidstypen van deze studenten te koppelen aan een bepaald type opleiding.

Kwestie van identiteitsontwikkeling

Studiesucces is niet alleen een kwestie van het matchen van interesses en vaardigheden met bachelorprogramma's. Het is tevens een kwestie van op de juiste wijze tot een keuze komen, waarbij je eerst verschillende opties onderzoekt en vergelijkt (identiteitsexploratie) en daarna je committeert aan een bepaalde keuze (identiteitscommitment). Ook de motivatie achter deze keuze kan van invloed zijn op studiesucces. Daarom is onderzocht of identiteitsexploratie en identiteitscommitment enerzijds, en motivatie anderzijds, apart van elkaar studiesucces konden voorspellen. Tevens is bekeken of een combinatie van deze twee concepten iets aan die voorspelling kon toevoegen.

Respondenten werden verdeeld in vier groepen: 1) succesvolle drop-outs (drop-outs die hun propedeuse hebben gehaald), 2) succesvolle blijvers (blijvers die hun propedeuse hebben gehaald), 3) onsuccesvolle blijvers (blijvers die hun propedeuse nog niet hebben gehaald) en 4) onsuccesvolle dropouts (drop-outs die hun propedeuse niet hebben gehaald).

**Scores op verschillende
typen motivatie
resulteerden
in drie profielen**

De resultaten lieten zien dat motivatieprofielen met een hoge kwaliteit (voornamelijk intrinsieke motivatie) een positief verband hadden met studiesucces, terwijl identiteitsprofielen daarmee nauwelijks verband hielden. Identiteitsvorming en motivatie werden gecombineerd, resulterend in vijf motivatie-identiteitsprofielen: een *controlled & troubled diffusion*-profiel, een *amotivated* profiel, een *moderately negative* profiel, een *moderately positive* profiel, en een *autonomously achieved* profiel. Het *moderately positive* profiel had een positief verband met studiesucces. Het *controlled & troubled diffusion*-profiel en het *amotivated* profiel hadden er een negatief verband mee. De gecombineerde profielen bleken geen betere voorspellers voor studiesucces dan de motivatieprofielen. Motivatie op zichzelf staand, voldeed dus het meest in de voorspelling van objectief studiesucces in het eerste jaar.

Opvallend was dat aankomende studenten die minder goed exploreren of zich minder aan keuzes committeren, tevens de studenten zijn die vanuit extrinsieke redenen of zonder specifieke motieven aan een opleiding beginnen. Dit betreft, gezien de resultaten van dit onderzoek, een risicogroep voor uitval. Met die wetenschap kunnen ouders, decanen op middelbare scholen, en intakers in het hoger (beroeps)onderwijs deze risicogroep ondersteunen door ze te stimuleren deel te nemen aan open dagen, proefstudeerdagen of meeloopdagen, om op basis daarvan bewuster voor een studie te kiezen.

Daling in motivatie na de start

Om een uitgebreider beeld van motivatie in relatie tot studiesucces te krijgen, was het eerste doel van mijn studie te onderzoeken hoe motivatie verandert tijdens de overgang van het secundair naar het tertiair onderwijs. Daarom werd de motivatie zowel voor aanvang van de studie (verwachte motivatie) als tien weken na aanvang (ervaren motivatie) gemeten. De scores op verschillende typen motivatie resulteerden in drie profielen: een motivatieprofiel met hoge kwaliteit, een motivatieprofiel met hoge kwantiteit, en een motivatieprofiel met lage kwaliteit. Ongeveer 45 procent van de studenten bleef stabiel in hun kwaliteit van motivatie, terwijl die van de rest ofwel steeg (14 procent) ofwel daalde (41 procent) in de tien weken na aanvang van de studie. Motivatie veranderde over het algemeen, maar niet voor iedere student op dezelfde manier.

De overgang van secundair onderwijs naar hoger onderwijs is dus een risicofactor. Als de verandering van de studieomgeving niet aansluit bij de behoefte van studenten naar autonomie, verbondenheid en competentie (onderdelen die het welbevinden van de student bepalen), kan dit leiden tot een motivatiedaling.⁹

Het tweede doel van deze studie was te onderzoeken hoe de vervulling van de hierboven genoemde drie behoeften

Op de eerste plaats de student

Voor blijvers waren juist hun reële ervaringen de hoofdreden om de studie voort te zetten

verband hield met kwaliteit in motivatie. Deze drie behoeften zijn gemeten aan de hand van vier indicatoren: tevredenheid met de studiekeuze (autonomie), sociale integratie (verbondenheid), academische integratie en zelfvertrouwen (competentie).

Studenten met een relatief hoge score op tevredenheid met de studiekeuze, sociale integratie, academische integratie en zelfvertrouwen na de eerste tien weken, hadden een hogere kwaliteit in motivatie (dat wil zeggen voornamelijk intrinsieke motivatie).

Studenten die lager op deze vier indicatoren scoorden, vertoonden een lagere kwaliteit in motivatie, te weten voornamelijk extrinsieke vormen van motivatie. De effecten voor tevredenheid met de studiekeuze en academische integratie waren het grootst.

We weten dat gebrek aan motivatie een van de vaakst voorkomende redenen van uitval is. Naar aanleiding van deze studie heeft het dus zin om na de eerste lesweken en tentamens te bekijken hoe studenten ervoor staan wat betreft hun tevredenheid met de studiekeuze, sociale en academische integratie, en het zelfvertrouwen, en bij ontoereikendheid hierop in te spelen. Op deze manier kunnen studenten gemotiveerder raken en wordt uitval tegengegaan.

Realitycheck en sociale omgeving

Vervolgens werd gezocht naar een completere kijk op de verschillen in motieven van studenten om voor een bepaald bachelorprogramma te kiezen (verwachte motivatie) en de motieven om die studie voort te zetten of deze af te breken (ervaren motivatie). Hiervoor werd een kwalitatief onderzoek verricht op een pabo (pedagogische academie voor het basisonderwijs). Tien 'blijvers' en twaalf 'switchers' werd gevraagd naar hun redenen om voor de pabo te kiezen, hun studie voort te zetten dan wel af te breken.

Beide groepen gaven voornamelijk intrinsieke redenen om voor de pabo te kiezen: het ging ze om het beroepsperspectief. Waarom switchers de opleiding dan toch voortijdig verlieten, had naast de moeilijkheidsgraad ook en vooral te maken met de ervaringen die zij opdeden tijdens hun stage. Deze negatieve ervaringen noemden zij het vaakst als reden

om te stoppen met de opleiding. Het lijkt erop dat de intrinsieke motieven om aan een opleiding te beginnen, gebaseerd zijn op zelfgeconstrueerde (vaak niet reële) beelden en niet op opgedane reële ervaringen.

Voor blijvers waren juist hun reële ervaringen voor de klas de hoofdreden om de studie voort te zetten. Voor deze studenten pakte de realiteit ogenschijnlijk goed uit. Een ander motief van de blijvers was een goede sociale omgeving. Het heeft er alle schijn van dat dit een randvoorwaarde is om een studie te continueren.

Een van mijn aanbevelingen is dan ook om extra aandacht te besteden aan de sociale integratie tijdens het eerste jaar. Die kan een beschermende factor zijn tegen uitval. Tevens is het aan te bevelen om de moeilijkheidsgraad van de opleiding, de inhoud van de opleiding, en de inhoud van het beroep op open dagen en meeloopdagen beter uit te leggen. Nog beter zou het zijn om vóór de start van de studie de student het niveau en de inhoud van het curriculum te laten ervaren aan de hand van representatieve opdrachten.

Nieuwe definitie van studiesucces

De gewonnen inzichten uit de hierboven beschreven studies kan het hoger (beroeps)onderwijs benutten om de kans te vergroten dat aankomende studenten passende studiekeuzes maken. Motivatie, voornamelijk intrinsieke motivatie, speelt een hoofdrol bij de studiekeuze. Ook is zij een voorwaarde om bij een opleiding te blijven en voor studiesucces. Deze vorm van motivatie lijkt samen te gaan met een gezonde manier van identiteitsvorming (identiteitsexploratie gevolgd door identiteitscommitment). Toch heeft het meten van motivatie voordat studenten aan de studie zijn begonnen weinig nut. Motivatie kan immers gebaseerd zijn op verwachtingen die niet lijken uit te komen. Als zodanig kunnen zulke verwachtingen na de start van de studie leiden tot een motivatiedaling. Het is daarom beter om studenten te vragen naar hun verwachtingen, hen het programma een aantal weken te laten ervaren, om dan een eventueel verkeerde studiekeuze zo snel als mogelijk te

Motivatie kan immers
gebaseerd zijn op
verwachtingen die
niet lijken uit te komen

Het model houdt een bredere definiëring in van de term studiesucces

herstellen. Het meten van motivatie nadat de student ervaringen heeft opgedaan in een reële onderwijssetting, vergezeld van persoonlijke begeleiding, kan tegemoetkomen aan de behoeften van de student. De beperkte mogelijkheden in het Nederlandse secundaire onderwijs om ervaring op te doen, gecombineerd met mijn bevinding dat veel studenten weinig doen aan noemenswaardige verkenning maakt het wenselijk en noodzakelijk hun deze mogelijkheden alsnog in het hoger (beroeps)onderwijs aan te bieden.

Ten slotte werden de conclusies uit dit proefschrift geïntegreerd in theorieën als de *Person environment fit theory*¹⁰, *Stage-environment theory*⁹, *Self-determination theory*¹¹ en het *Identity status paradigma*⁷. Dit resulteerde in het voorstel voor een integratief model voor studentsucces. Het model houdt een bredere definiëring van de term studiesucces in. Naast academische prestaties en sociaal-emotioneel welbevinden zou studentsucces ook intrinsieke motivatie, zelfdeterminatie en identiteitsontwikkeling moeten bevatten. Dit model biedt een mooie gelegenheid tot verder onderzoek.

Evelyn Meens

is onderzoeker en beleidsadviseur studie(keuze)succes bij Fontys Hogescholen

Noten

- 1 Van der Zanden, P. J., Denessen, E., Cillessen, A. H., & Meijer, P. C. (2018). Domains and predictors of first-year student success: A systematic literature review. *Educational Research Review*, 23, 57-77.
- 2 Credé, M., & Niehorster, S. (2012). Adjustment to college as measured by the student adaptation to college questionnaire: A quantitative review of its structure and relationships with correlates and consequences. *Educational Psychology Review*, 24(1), 133-165.
- 3 Wartenbergh, F., & Van den Broek, A. (2008). Studieuitval in het hoger onderwijs: Achtergrond en oorzaken [Study withdrawal in higher education: Backgrounds and causes]. Nijmegen: ResearchNed.
- 4 Van den Broek, A., Wartenbergh, F., Bendig-Jacobs, J., Braam C., & Nooij, J. (2015). *Monitor beleidsmaatregelen*. Onderzoek in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
- 5 Meens, E.E.M. (2018). *Motivation: Individual differences in students' educational choices and study success* (Doctoral dissertation). Tilburg University.
- 6 Tinto, V. (1993). *Leaving college: Rethinking the causes and cures of student attrition*. Chicago: University of Chicago Press.
- 7 Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227-268.
- 8 Marcia, J. E. (1966). Development and validation of ego-identity status. *Journal of Personality and Social Psychology*, 3(5), 551-558.
- 9 Holland, J.L. (1997). *Making vocational choices: A theory of vocational personalities and work environments* (3rd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- 10 Eccles, J. S., Midgley, C., Wigfield, A., Buchanan, C. M., Reuman, D., Flanagan, C., & Mac Iver, D. (1993). Development during adolescence: The impact of stage-environment fit on young adolescents' experiences in schools and in families. *American Psychologist*, 48(2), 90-101.
- 11 Hunt, D. E. (1975). Person-environment interaction: A challenge found wanting before it was tried. *Review of Educational Research*, 45(2), 209-230.
- 12 Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68-78.